

חופת נדה

(א) שלוש שיטות בראשונים לגבי חופת נדה \ (ב) ההסבר הרשואן למחלוקת אם חופה היא יחוד או הכנסה לרשות והחקירה אם נישואין היא עוד קנין אחר הקידושין או יצירת האישות \ (ג) נ"מ אם צריכים עדים לנישואין \ (ד) דיוק ברמב"ם שנישואין היא יצירת האישות \ (ה) מקור לנישואין מין התורה \ (ו) מח' ראשונים לגבי סדר הקידושין והנישואין ושיטת הרמב"ם \ (ז) עוד נ"מ לגבי תנאי \ (ח) עוד נ"מ לגבי כוונה \ (ט) למה המשנה בקידושין ב. לא מביה דין נישואין? \ (י) סדר המשניות בפרק א' בקידושין \ (יא) המח' ר' הונא אביי עם רבא אם אפשר לעשות ק"ו וללמוד שחופה מועיל לקידושין \ (יב) שתי קושיות על הרמב"ם, אחד של חופת נדה והלשון של "כארוסה" והשני שהרמב"ם סותר עצמו לגבי מה שצריכים לנישואין \ (יג) התירושים של הבית יעקב והגרנו"ט \ (יד) תירץ לקשית המאירי \ (טו) השני מסלולים לפי הרמב"ם לנישואין בזה"ז וקודם מתן תורה \ (טז) ההסבר השני למחלוקת אם חופה היא יחוד או הכנסה לרשות \ (יז) קנין יחוד \ (יח) ההבדל בין השתי סברות בחופה היינו ליחוד וההבדל בין הדעה שמביא הר"ן להרי"ף \ (יט) סיכום ומבט כללי

א) שלוש שיטות חופת נדה

יש שלוש שיטות בראשונים לגבי חופת נדה (נישואין עם האשה בזמן שהיא נדה). חופת נדה היא נחשבת חופה ועושה נישואין אפילו לכתחילה, חופת נדה אסורה לעשות אבל עדיין עושה נישואין, וחופת נדה בכלל לא עובד ועדיין היא ארוסה.¹

¹ איתא בגמרא בכתובות נו. "בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נידה מהו אם תימצי לומר חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אבל חופה דלא חזיא לביאה לא או דלמא לא שנא תיקו." יש ראשונים (הרי"ף בכתובות בדפה"ר כב: לפי הר"ן שם, המ"מ ברמב"ם הלכות אישות פרק א' הלכה ב') שלומדים בעיית רב אשי להיות בדיוק השאילה שלנו. אבל הרבה (הר"ן בכתובות בדפה"ר כב:, המ"מ על הרמב"ם הלכות אישות פרק א' הלכה ב') לומדים הבעיות של הגמרא להיות רק לענין תוספת כתובה.

הר"ן בכתובות (בדפה"ר א.) מביא ראשונים שסוברים שחופת נדה אסורה לעשות, ומדייקים מן הגמ' בכתובות ב. שאומרת שאם הבעל עובר הי"ב חודש אחר האירוסין לפני הנישואין ולא נשא האשה, הוא חייב לה מזונות אלא אם כן היה לו אונס, ודוגמת הגמרא של אונס היא פירסה לה נדה. רואים מן הגמרא שנדה נחשבת אונס. והסברא היא שחופה היינו יחוד ואסור לו להתיחד עמה. לפי הר"ן (גם הריטב"א בכתובות ב: ד"ה או שפירסה נדה מביא שיטת התוס' ומסכים אתו) אם עוברים ועושים חופת נדה באיסור, אע"פ שהוא עובר על האיסור, עדיין יש חלות נישואין והאשה נחשבת נשואה.

(אגב, הר"ן גם מביא הבעל העיטור והרמב"ם בהלכות אישות פרק י' הלכה ז' שמסכימים ומוסיפים שיחוד אסור אפילו בלי הכתובה. והר"ן בעצמו חולק על הבעל העיטור והרמב"ם לגבי חופה בלי הכתובה.)

הדעה השנית בראשונים היא שיטת הרי"ף (בכתובות בדפה"ר כב:): לפי הבנת הר"ן (שם)² והיא דומה לדעה בר"ן שחופה היינו יחוד אבל היא חולקת וסוברת שבחופת נדה אין חלות נישואין כלל כי "אין חופתה חופה כיון דלא חזי ליחוד", והאשה עדיין ארוסה.³

הר"ן מביא עוד ראשונים בשם "אחרים" שחולקים וסוברים שחופת נדה מועילה לכתחילה כי חופה אינה יחוד, וז"ל "אלא חופה היינו כל שהביאה הבעל מבית אביה לשם נישואין."⁴ הם מביאים גזה"כ לחופה מן הפסוק של "ואם בית אישה נדרה." והם מסבירים הגמרא בדרך אחרת.

² גם מופיע ביש שפירשו שמביא הריטב"א בכתובות נו.ד"ה נכנסה לחופה, ובטור באבן העזר ס' סא ועוד. נחזור לשיטת הרמב"ם אישות פרק י' הלכה ב'.

³ צריך לחלק בין חופת נדה לחופה לפסולות שכן נחשבת לחופה (יבמות נו:). עיין בלח"מ בהלכות אישות פרק י' הלכה ב', ובערוך השלחן (אבן העזר ס' סא ס"ק ז') ועוד.

⁴ להלכה השו"ע (אבן העזר ס' נה ס' א) פוסק שחופה היינו יחוד והרמ"א (שם) כותב וז"ל "וי"א דחופה אינה יחוד, אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין (כ"כ הר"ן בשי"א ריש כתובות). וי"א שהחופה היא שפורסין סודר על ראשם בשעת הברכה (הב"י הביאו). וי"א דחופת בתולה משיצאה בהינומא; ואלמנה, משנתייחדו (תוספות פ"ק דיומא). והמנהג פשוט עכשיו לקרות חופה מקום שמכניסים שם יריעה פרוסה על גבי כלונסות, ומכניסים תחתיה החתן והכלה ברבים, ומקדשה שם ומברכין שם ברכת ארוסין ונישואין, ואח"כ מוליכים אותם לבית ואוכלים ביחד במקום צנוע, וזהו החופה הנוהגת עכשיו." והחלקת מחוקק (אבן העזר ס' נה ס"ק ט) פוסק כהב"ח שבוה"ז עושים כולם.

פירסה לה נדה נחשבת אונס כי "אין חופה זו מסורה לביאה לא חייבוהו חכמים לכנסה".

לפי הדעה הראשונה בר"ן, שאסור לעשות חופת נדה, וגם לפי הרי"ף שסובר שחופת נדה לא מועיל, חופה היא יחוד. לדעה השנית בר"ן (שיטת האחרים), חופה היא הכנסה לרשות הבעל. מסתמא הנ"מ (בנוסף לחופת נדה) בין השתי גישות האלו, אם חופה היא יחוד או הכנסה לרשות, היא אם הבעל הכניס את האשה לתוך ביתו בלא יחוד או הפוך.⁵

(ב) ההסבר הראשון

לכאורה אפשר להסביר ולתלות המח' הזה במה שחוקרים, אם נישואין היא עוד קנין של הכנסה לרשות הבעל אחר קנין קידושין⁶ או אם היא מושג אחר לגמרי, מעשה אישות. זאת אומרת שנישואין אינה קנין שני אלא עצם המציאות של אישות בעולם, ויוצרים המציאות הזאת בין איש ואשתו עם החופה, כמו שמסביר בקהלות יעקב (קידושין סימן יט') וז"ל "והנראה דהקידושין הם קנין מצד הדין שמכח הדין כבר היא אשתו אבל במציאות אכתי אינה ברשותו לנהוג בה כאיש ואשתו, והנישואין הם עשיית המציאות שמעכשיו היא כבר במציאות אשתו".⁷

⁵ יש פוסקים שמחייבים החתן לקנות מקום החופה (עיין בערוך השלחן אבן העזר ס' נה ס"ק יח, ובתשובות והנהגות ח"ב ס' תרנה)

⁶ יש ה"א בתוס' (בכתובות ב. ד"ה נשאת) שנישואין עובדת אפילו בע"כ. בפשטות בתוס' (וגם מופיע בשטמ"ק ובמהרש"ל על אתר בהבנת שיטת בתוס') ה"א שנישואין עובדת בע"כ היא רק בגלל שכבר התחיל את הקידושין. ה"א סוברת שהנישואין לא רק בא אחר הקידושין כמעשה נפרד, אלא קשורה היא אליה מהותי ושניהם הופכים להיות תהליך אחד של אישות שלימה, קידושין ונישואין. אז מובן שהנישואין יכולה להיות בע"כ. הנישואין היא הסיום של התהליך הזאת של אישות שלימה, ואם האשה התחילה התהליך בדעת, אפשר לסיים עם הנישואין אפילו בע"כ. המסקנא, שנישואין לא עובדת בע"כ וצריכים רצון האשה, סוברת אחד משניים. או שהנישואין היא עוד קנין נפרדת שהולכת אחר הקידושין, או שהנישואין היא מושג אחר לגמרי, יצירת האישות, ואין שום קשר ביניהם. השתי דרכים להבין המסקנא, הם אותו הסברות של החקירה שלנו.

⁷ עיין עוד בשיעורי ר' שמואל על קידושין ס' סז.

ג) נ"מ אם צריכים עדים לנישואין

יש דיון אם צריכים עדים (עדי קיום) לנישואין או לא. האור שמח (אישות י'ב) מסופק אם צריכים עדים לנישואין ובאמת היא מח' באחרונים אחרים. האבני מילואים (לח:יז) והאמרי דוד (מובא באוצר הפוסקים ס' נה אות כב') סוברים שצריכים עדים והאבי עזרי (אישות ג:גי) חולק וסובר שלא צריכים.⁸ אפשר להסביר שאם באמת הנישואין היא עוד קנין, דומה לקידושין, אז היא צריכה עדים כמו קידושין. אולי זו היא שיטת האבני מילואים, וצד אחד בספק של האור שמח. גם משמע כן בלשון של האמרי דוד (שם) שכתב וז"ל "שצריך לייחד את העדים בחופה כמו בקידושין". אבל האבי עזרי שחולק, מסביר את שיטתו וז"ל "דודאי חופה רק אישות ולא קנין ממילא לא שייך להצריך בזה עדים דרק קנין בעי עדים לקיימא אבל מעשה נישואין הוא מצב שכבר נעשה אף בלא עדים." אולי זה גם הסברא לצד השני באור שמח ולכאורה המח' תלויה בחקירה שלנו. וככה מסביר כן הפרי משה (בעניני קנינים סח:ג).

אפשר לדייק גם ברמב"ם (אישות א:א) שכותב וז"ל "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביטו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה" משמע מלשון הרמב"ם – שמביא הצורך לעדים רק לגבי קידושין ולא לגבי נישואין – שנישואין אינה צריכה עדים כמו קידושין. לכאורה הרמב"ם סובר שנישואין אינה קנין וממילא לא צריכה עדים.⁹

⁸ עוד עיין ברכת יוסף ס' ל"ח, וחלקת יואב ס' ו'.

⁹ גם אפשר להסביר המחלוקת אם צריכים עדים בענין אחר. הנישואין צריכים עדים כי הנישואין נחשבת דבר שבערוה, וכל דבר שבערוה צריך עדים, ולא בגלל שהנישואין נחשבת קנין. באמת זה קצת משמע בלשון של האבני מילואים וז"ל "ה"ל דבר שבערוה דכל עניני אישות צריך עדים" ממילא המח' תהיה אם הנישואין נחשבת דבר שבערוה. ואלו שלא מצריכים עדים יגידו שנישואין לא נחשבת דבר שבערוה כי האשה כבר אסורה משעת קידושין (אבני נזר האהע"ז סימן שצה).

אולי זה יסביר תוס' ר"י הזקן בקידושין י': שמצריך עדים וגם מגדיר חופה כיתוד. אולי הוא סובר שחופה היינו יחוד והיא יצירת מציאות האשות, אבל מצטרף עדים כי

ד) שיטת הרמב"ם בהלכות אישות פרק א' הלכה א'

הרמב"ם כותב וז"ל "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה."

לפי פשוטת ברמב"ם כאן, וגם שמעתי בשם הגרי"ד, נראה שהתורה חידשה מצוות קידושין לעשות לפני הנישואין, אבל התורה לא עשתה כלום לנישואין עצמה. ממילא הנישואין של היום היא בדיוק אותו נישואין של קודם מתן תורה. ע"כ צריך לומר שנישואין היא יצירת אישות ומציאות שמופיע בחיים ולא קנין והלכה שחידש התורה. אם היה המושג של נישואין כבר קיים לפני מתן תורה, אז נישואין היא נחשבת מציאות החיים שהתורה יכולה להתייחס עליה,¹⁰ והרמב"ם הולך לשיטתו.¹¹

ה) מקור לנישואין מין התורה

השיטה השנית שמביא הר"ן, שסובר שחופה היא הכנסה לרשות, מביא גזה"כ של "ואם בית אישה נדרה" לחדש דין חופה.¹² נגד זה,

הנישואין נחשבת דבר שבערוה, וכל דבר שבערוה צריכים עדים. נחזיר לשיטת תוס' ר"י הזקן.

בכל אופן, בודאי יש אפשרות להסביר את המח' עם החקירה שלנו (ובאמת ככה מסביר הפרי משה כמו שבתכנו).

¹⁰ יש לרמב"ם הבנה קיצוני מאד, לא רק שנישואין היא מציאות האישות אלא גם שהמושג היה קודם מתן תורה. הראשונים שמסכימים שנישואין היא מציאות האישות יכולים לקבל ההבנה הזאת ועדיין לחשוב שהתורה חידשה הדין של נישואין.

¹¹ בפשוטות יש לגוים אותו הנישואין וממילא יש להם דין של אשת איש. גוים יכולים לגרש רק בפרישה לבד (רמב"ם הלכות מלכים פרק ט' הלכה ח', והמאירי בקידושין ב. ד"ה אמר מנחם). התורה הוסיפה דין גט רק לישראלים.

¹² והמקנה (מד:ט) גם מביא עוד אפשרות "את בתי נתתי לאיש הזה" ולפי השטמ"ק בכותבות ז: ובשעמ"ה שמביא הפתחי תשובה באבן העזר ס' סא ס"ק ב חופה היא רק מדרבנן. אם באמת חופה היא רק מדרבנן, יש לדון איך עושים נישואין מין התורה.

הרמב"ם בכלל לא מביא מקור לדין של לנישואין. אולי גם כאן כל אחד הולך לשיטתו כי רק אם התורה מחדשת את הדין צריכים מקור, ולפי הרמב"ם היה נישואין קודם למתן תורה והיא לא צריכה מקור. כמובן הר"ן סובר שנישואין היא קנין, ולשיטתו מביא הגזה"כ.

ו) שיטת הרמב"ם לגבי סדר הקידושין והנישואין

המשנה למלך (אישות י:ב) מביא מח' ראשונים לגבי הסדר של קידושין ונישואין. לפי הרמב"ן והריטב"א הסדר לא משנה, אפשר לעשות הקידושין קודם לחופה ואפשר לעשות החופה קודם לקידושין.¹³ אמנם המשאת בנימין, תוס', והרשב"א חולקים ומחייבים הקידושין להיות קודם לחופה. לפי שיטתם, אם עושים החופה לפני הקידושין, החופה אינו מועיל וחייב לעשות את החופה שוב פעם. וצ"ע בהבנת המחלוקת (אולי זה קשור לענייננו).

לפי הרמב"ם מאד סביר שהסדר אינה יעכב בגלל שהקידושין היא רק מצות עשה לעשות קודם לנישואין. כמו לפני מתן תורה הנישואין היה חל בלי קידושין, גם כן עכשיו מסתמא הנישואין יחול בלי קידושין.

ז) נ"מ לגבי תנאי

האור שמח (אישות י:ב) גם מסופק אם אפשר לעשות תנאי בנישואין. אפשר להסביר הספק עם הנ"ל. בדרך כלל אם אי אפשר לעשות שליח לדבר אז גם כן א"א לעשות תנאי לאותו דבר. בגלל שא"א לעשות שליח לנישואין ממילא א"א גם לעשות תנאי. זה סביר מאד אם נישואין היא קנין. אבל אפשר להסביר הצד השני של הספק עם הסברא שנישואין היא יצירת מציאות האישות. הסיבה כאן שא"א לעשות תנאי בנישואין היא בגלל שזה לא שייך ליצר אישות על ידי שליח. נישואין היא לא דין או קנין, היא מציאות של אישות וממילא רק הבעל יכול ליצר את האישות הזאת עם אשתו. הסברא הזאת לגבי שליחות בכלל לא שייכת לתנאי וממילא אפשר לעשות תנאי.

¹³ החלקת מחוקק (אבן העזר ס' נה ס"ק ט) מסביר וז"ל "נראה פשוט כל זמן שלא נתקדשה אין חופה קונה קודם הקידושין רק כשנתקדשה נקראת למפרע נשואה."

ח) נ"מ לגבי כוונה

יש דיון אם צריכים כוונה לחופה או לא. האוצר הפוסקים (סימן נה ס' א' אות ד') מביא שיטת האמרי דוד (ס כט') וז"ל "דאם החתן והכלה אינם מתכוונים לקנות בחופה, לא קנה" ומביא ראייה מ"מחזיק בנכסי הגר ובהפקר ואין דעתו לקנות אע"פ שגדר ובנה לא קנה" (שלחן ערוך חושן משפט ס' ערה ס' כד').¹⁴ לעומת זה הוא מביא פירושי האיברא (ס' ג' אות יח) שחולק ומחלק בין שאר קנינים שצריכים כוונה בשעת מעשה וחופה שלא צריך וז"ל "צריך בזה רק שנדע ברור שמרוצים באישות, ואז קונה אפילו בלי כוונה בשעת מעשה, אבל כסף ושטר ואפילו ביאה בלא הכניסה לרשותו דינם כשאר קנינים שצריכים כוונה בשעת מעשה"

בפשטות זה גם תלוי בהחקירה שלנו. אם חופה צריכה כוונה, כמו שסובר האמרי דוד, מן הסתם היא קנין וכמו שכל הקנינים שצריכים כוונה גם חופה צריכה. לכאורה זה גם מסביר איך הוא מביא ראייה מן הדין של מחזיק בנכסי הגר ובהפקר, כי אם חופה היא קנין, אפשר להשוות אותה לקנינים אחרים. אבל אם חופה היא יצירת האישות במצאיות, סביר שהיא לא צריכה כוונה בשעת מעשה, רק צריכים לדעת כללי שהם רוצים ליצר אישות.

ט) הבנה חדשה במשנה קידושין ב.

איתא במשנה בקידושין ב. "האשה נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה וכמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם" וקשה למה המשנה עוסקת בעניני גט, במיתת הבעל, יבמה וקנינה, חליצה ובמיתת היבם, ולא נישואין? לכאורה המשנה מתיחסת לעניני אישות וכדאי לה ללמד גם דיני נישואין לפני שמלמדת הדינים האלה.

אפשר לתרץ על פי ההבנה שנישואין היא יצירת האישות במציאות. המשנה הראשונה מתעסקת רק בקנינים, ולא לנישואין כי היא לא קנין.

¹⁴ האוצר הפוסקים גם מביא שיטת הקרית חנה דוד ס' ד וז"ל "אבל אם לא נעשית לשם נישואין כגון... לא מיקרי חופה ואין לברך ברכת חתנים" ע"ש.

מיתת הבעל, יבמה, חליצה ומיתת היבם, הם כולם קנינים, אבל נישואין היא לא נחשבת קנין, וע"כ לא מופיע במשנה הזאת. (לשיטות שסוברים שנישואין היא עוד קנין, אולי אפשר להסביר שנישואין לא נמצא במשנה כי היא גומרת קנין אחר).

י) הבנה חדשה במשניות בפרק ראשון במסכת קידושין

עם ההבנה הזאת, גם מבואר סדר המשניות בתחילת מסכת קידושין. הסדר מתחילה עם קנינים על בני אדם ומושכת ויורדת עד שהיא מגיע לקנינים על חפצים. המשנה הראשונה (ב.) מתיחסת לקניני קידושין. המשנה השנית (יד:) מתיחסת לקנינים בעבד עברי. המשנה השלישית (כב:) מתיחסת לקנינים בעבד כנעני. המשנה הרביעית (כה:) מתיחסת לקנינים על בעלי חיים. והמשנה החמישית (כו.) מתיחסת לקנינים על מטלטלים וקרקע. כל המשניות מתיחסות לקנינים כי זה הנושא של הפרק.

אבל באמת אפשר להתעמק יותר מזה. הפרק מתחיל עם קידושין שהיא קנין בין בני אדם, איש ואשה כי יש לקידושין גם בחינת קנין וגם בחינת אישות. הוא קנין על בן אדם חופשי והתוצאה היא שיש עכשיו יחס בין אדם לאשתו. אז המשנה השניה ממשיכה ומתיחסת לקנינים על עבד עברי ואז השלישית על עבד כנעני, היחס בין עבד לאדון. הם גם קנינים על בני אדם אבל יותר דומים לקנין חפצים, וקניית עבד כנעני היא יותר דומה לקנין חפצים מקניית עבד עברי. ואז המשנה הרביעית מתיחסת לדברים שהם בכלל לא בני אדם אבל יש בהם רוח חיים-בעלי חיים. באחרונה, המשנה החמישית מתיחסת בחפצים ממש, מטלטלים וקרקע. הסדר של המשניות יורדת מקנינים על בני אדם שיש יחס בין בני אדם לקנינים על חפצים שיש לבעל בעלות לגמרי.

על פי זה אפשר להסביר גם למה המשנה משתמשת במילים של "האשה נקנית" פה ו"האיש מקדש" בפרק שני (עיין קידושין ב.ב:). הנושא של פרק א' הוא קנינים ולשון של "האשה נקנית" מאד שייך.

יא) רבא ואביי

אולי החקירה הזאת כבר מופיע בדברי אמוראים. איתא בגמ' (בקידושין ג.) וז"ל "מניינא דרישא למעוטי חופה ולרב הונא דאמר חופה קונה מק"ו למעוטי מאי למעוטי חליפין." הגמ' (קידושין ה.ה:)

מסבירה הק"ו של ר' הונה, שבאמת חופה נלמדת במה מצינו מכסף שטר וביאה. הגמ' ממשיכה עם השתי סיבות למה רבא חולק ואז ההגנה של אב"י, וז"ל "שתי תשובות בדבר חדא דשלש תנן וד' לא תנן ועוד כלום חופה גומרת אלא ע"י קידושין וכי גמרי' חופה שלא ע"י קידושין מחופה שע"י קידושין א"ל אב"י הא דקאמרת ג' תנן וד' לא תנן תנא מילתא דכתיבא בהדיא קתני מילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני ודקאמרת כלום חופה גומרת אלא ע"י קידושין רב הונא נמי ה"ק ומה כסף שאינו גומר אחר כסף קונה חופה שגומרת אחר כסף אינו דין שתקנה."

אפשר להסביר שהמח' בין אב"י ור' הונא לרבא תלויה בחקירה שלנו. רבא לא מקבל את הק"ו כי אי אפשר להשוות בין חופה לקנינים של קידושין. "חופה גומרת", פירוש הוא שחופה היא יצירת האישות והשלושה דרכים לעשות קידושין הם קנינים וממילא אי אפשר לעשות ק"ו. נגד זה אב"י ור' הונא סוברים שחופה היא גם קנין, ואז אפשר להשוות ולעשות ק"ו.

אם זה נכון, מובן שהרמב"ם פוסק כרבא, לשיטתו, כי לפי הרמב"ם חופה היא יצירת האישות. לעומת זה, הרי"ף רק מביא "מניינא דרישא למעוטי מאי למעוטי חליפין" משמע שהמשנה בא לאפוקי רק חליפין, ולא חופה, וממילא חופה עושה קידושין.¹⁵ הרי"ף גם הולך לשיטתו וסובר שחופה היא קנין ואפשר להשוות אותה לקנינים של קידושין ולעשות ק"ו.¹⁶

ברם, עדיין אפשר להסביר שגם אלה שסוברים שחופה היא קנין יכולים לקבל שיטת רבא להלכה. אולי רבא סובר שהק"ו לא מועיל אבל לא מסיבה שחופה אינה נחשבת קנין. אלא, אה"נ, חופה היא כן קנין אבל לא אותו מין של קנין. חופה עושה גמר האישות אבל לא עושה תחילת האישות וממילא לא עושים ק"ו.

¹⁵ או רק חושש שזה עובד (רמב"ן בקידושין ה: ד"ה [לא] כתב, רשב"א בקידושין ה: ד"ה אמר רבא).

¹⁶ אע"פ שאנחנו בדרך כלל פוסקים כרבא נגד אב"י, כאן מסביר הרשב"א (שם) שהמח' היא בין רבא לאב"י ור' הונא, ועוד מוסיף הרשב"א, "בדשתיק רבא אפשר דקבלוי מיניה."

יב) שתי קושיות על הרמב"ם

הרמב"ם בפרק י' הלכה ב' כותב וז"ל "כיון שנכנסה הארוסה לחופה הרי זו מותרת לו לבא עליה בכל עת שירצה והרי היא אשתו גמורה לכל דבר, ומשתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהיה ראויה לבעילה, אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתיחד עמה לא גמרו הנישואין והרי היא כארוסה עדיין."

אע"פ שברור לפי הרמב"ם שחופת נדה לא הופך אותה לנשואה, עדיין לא ברור מהיא כן עושה? הלשון של "כארוסה עדיין" מגלה שהיא לא בדיוק ארוסה, אלא כארוסה. מה "כארוסה"? ממ"נ, או היא ארוסה או לא? גם אם חופה רגילה היא נחשבת "אשתו גמורה" שוב משמע שיש גם אשתו שאינה גמורה. איזה מקום יש לאשה בין ארוסה לנשואה?

עוד קשה על הרמב"ם שלכאורה הוא סותר עצמו. בפרק א' מהלכות אישות הלכה א' מצטרך גם הכנסה לרשות ויחוד וגם ביאה כדי לעשות האשה נשואה, וז"ל "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה."

ברם בהלכות אישות פרק י' הלכה א' הרמב"ם מצטרך או הכנסה לרשות ויחוד¹⁷ או ביאה וז"ל "הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית אביה, והבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות, ואפילו אם קידשה בביאה אסור לו לבוא עליה ביאה שנייה בבית אביה עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתיחד עמה ויפרישנה לו, וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום, והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר."

אם הנישואין היא אותו הדבר לפני מתן תורה ולאחר מתן תורה, למה יש שינויים? למה קודם למתן תורה צריכים גם הכנסה לרשות ויחוד וגם ביאה ולאחר מכן רק או הכנסה לרשות ויחוד או ביאה?

¹⁷ לחם משנה בהלכות אישות פרק י' הלכה ו'.

ג) יסוד של הגרנ"ט ותירוץ לקושיא הראשונה

אולי אפשר לתרץ שיטת הרמב"ם על יסוד של הגרנ"ט. הגרנ"ט מקשה בשם הבית יעקב על הרמב"ם (אישות י:ב), כדי שיהיה חלות נישואין, צריכים יחוד עם הבעל. איך הכהן גדול יכול להתחתן (דהיינו יחוד הראוי לביאה) עם האשה השנית ביוה"כ אם תמות אשתו, והרי אסור לבא עליה, והיחוד יהיה יחוד שאינו ראוי לביאה (והוא יצטרך אשה אחרת בגלל הפסוק שגזה"כ, "וכיפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו" (יומא ב.))?
 הבית יעקב עוד מקשה קשיא שניה. איך האב יכול לתת בתו לשלוחי הבעל והוא יורשה אחר מיתתה (הרמב"ם הלכות אישות פרק כב' הלכה ב'), שהרי גם פה אי אפשר לעשות יחוד הראוי לביאה?

הבית יעקב מתרץ שהרמב"ם מחלק בין שתי סוגי נשים, אחד בוגרת ואחד נערה וקטנה. ומה שסובר הרמב"ם, יחוד היינו חופה, הוא רק לבוגרת אבל לקטנה ולנערה כיון שיצאה מרשות האב לרשות הבעל, קנא אותה. הסברא היא שהבוגרת כבר נמצא ברשות של עצמה ולא שייך לקחת אותה מרשות אביה, וממילא חופה צריך להיות משהו אחר, יחוד. אבל לקטנה ולנערה הנישואין היא לא היחוד אלא ששייך להכניס אותה לשלוחי הבעל ולעשות נישואין בדרך זה, וגם אפשר לעשות נישואין עם הכה"ג בדרך זה.

הגרנ"ט מקשה שלשון הרמב"ם בכלל לא משמע הכי. הגרנ"ט בעצמו מחלק בשביל הרמב"ם בדרך אחרת. הוא מחלק בין שתי חלקים של נישואין ולא בין שתי סוגי נשים. הוא מסביר שבאמת יש שתי חלקים של נישואין.¹⁸ "א" דקונה אותה ליורשה וליטמא ולנדרים ולמעשה ידיה. (ב) בזה דקונה אותה לדברים שבינו לבינה. והנה על הדברים שבינו לבינה יש נפ"מ בין ארוסה לנשואה. (א) במה שאומר הרמב"ם דהו"ל נישואין לענין שיוכל לבא עליה בכל עת שירצה, ובארוסה אסור לבא עליה. (ב) הא דאמרינן בהמדיר דבנשואה אין יכול לאסור תשמישו עליו." אחר חופת נדה יש לבעל קנין על החלק הראשון, ליורשה וליטמא ולנדרים ולמעשה ידיה, אבל לא על הדברים שבינו לבינה. החלק הראשון הוא מספיק לקרא לה אשה לגבי יוה"כ וליורשה אחר שלוחי הבעל מקבלים אותה.¹⁹

¹⁸ עיין עוד באבני נזר ס' שצו אות ח, והקהלות יעקב בקידושין סימן יט'.

¹⁹ גם משמע הכי בקהלות יעקב (שם).

בעצם שיטת הרמב"ם היא שיטה חדשה לגבי חופת נדה. לא כהר"ן שסובר שיש חלות נישואין (או בהיתר או באיסור), ולא כהר"ף שסובר שאין. לפי הגרנ"ט, יש חלות אבל לא לגמרי, יש רק את החלק הראשון.

היסוד הזה גם מסביר טוב את לשון הרמב"ם. אחר חופת נדה היה רק החלק הראשון של הנשואים, הקנין של ליורשה וליטמא ולנדרים ולמעשה ידיה אבל לא נשואים גמורים והיא "כארוסה עדיין". רק אחר היחוד הראוי לביאה היא נחשבת "אשתו גמורה" "והוא הנקרא נישואין".

יד) קושיא של המאירי

דרך אגב, עם היסוד של הגרנ"ט אפשר לתרץ קושית המאירי על הרמב"ם. הרמב"ם כותב בהלכות אישות פרק י' הלכה ו' וז"ל "ולא תנשא נדה עד שתטהר, ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר, ואם עבר ונשא וברך אינו חוזר ומברך." המאירי (כתובות ב.) מקשה וז"ל "שאם עבר ונשא וברך אינו חוזר ומברך ואני מוסיף תמה בדבריהם אחר שעדין לשיטתם אינה אלא כארוסה למה אינו חוזר ומברך וברכה זו הרי היא כמי שאינה?"

לפי הגרנ"ט, יש חלות נישואין אבל לא לגמרי, ואפשר לברך על החלק הראשון.

טו) תירוץ לסתירה ברמב"ם, הקושיא השניה

לפי שיטת הרמב"ם יש שני מסלולים להפוך את הארוסה להיות נשואה: או חופה שהוא יחוד "וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום" או ביאה שנעשית "נשואה והרי היא אשתו לכל דבר". ולדרך הראשונה, הדרך שנקרא חופה, יש שני החלקים שכתב הגרנ"ט: "א" דקונה אותה ליורשה וליטמא ולנדרים ולמעשה ידיה. ב) בזה דקונה אותה לדברים שבינו לבינה. אם עושים חופת נידה, בגלל שהוא יחוד שאינו ראי לביאה "הרי היא כארוסה עדיין".

ולגבי הדרך השני, הרמב"ם כותב "והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר". לכאורה המעמד הזה של נשואה הוא בדיוק מה שמתכוון הרמב"ם בפרק א' הלכה א', הנישואין שהיה קודם להר סיני. המעמד של נשואה

לפני הר סיני היא מציאות החיים של אישות, וסביר שהביאה הופכת אותה ל"נשואה והרי היא אשתו לכל דבר".

אפשר להביא ראיה לזו שהביאה שעושה את האשה לנשואה היא לא ביאה של קנין אלא ביאה של יצירת האישות במציאות. הרמב"ם כאן כותב וז"ל "והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר". היא נחשבת אשתו משיערה בה, והוא לא צריך גמר ביאה כמו בביאת קידושין (הלכות אישות פרק ג' הלכה ו'). רק בביאת קידושין שהיא קנין צריכים גמר ביאה. ביאת נישואין היא יצירת האישות במציאות וממילא משיערה בה קנאה²⁰.

בסיכום, יש לרמב"ם שתי אפשרויות איך להגיע למעמד של אשתו לגמרי: אחד הוא חופה עם השני חלקים (כמו שהסביר הגרנ"ט) והוא הנקרא נישואין, והשני הוא הביאה שהוא "נעשית נשואה והרי היא אשתו לכל דבר".

אבל עדיין צריכים להסביר למה בפרק א' בהלכות אישות הרמב"ם מצטרך גם הכנסה לרשות וגם ביאה כדי לעשות האשה נשואה, ורק ביאה אפילו בלא הכנסה לרשות בפרק י' הלכה א'? למה לפני מתן תורה צריכים גם הכנסה לרשות ואח"כ רק ביאה, אם התורה רק חידשה לעשות קידושין לפני כן, והמציאות של אישות היא אותו המציאות?

אולי לפני מתן תורה הביאה צריכה להיות אחר שהוא מכניס אותה לביתו כי רק אז הביאה תהיה ביאה של מציאות האישות ולא סתם ביאה, ביאה של זנות. כדי להפוך את הביאה להיות ביאה של מציאות האישות, הביאה צריכה להיות מכוונת והכניסה לתוך ביתו מכוונת אותה. גם אחר מתן תורה הביאה צריכה להיות מכוונת כדי להיות ביאה של מציאות האישות. רק אחר מתן תורה הביאה יכולה לעשות האשה נשואה כי הביאה היא לא סתם ביאה, אלא היא אחר הקידושין כמו שכתב הרמב"ם "והבא

²⁰ לפי הרמב"ם בודאי המסלול של ביאה היא יצירת האישות ולא קנין. לגבי המסלול של החופה לא ברור אם הוא גם כן יצירת האישות או קנין. אם החופה היא יצירת האישות, קשה להבין למה אפשר לחלק הנישואין לשני חלקים, לכאורה רק אפשר לחלק לחלקים קנין ולא אישות. גם קשה להבין איך ההכנסה לרשות ויחוד אחר הקידושין יוצר אישות ואיך זה אותו הדבר של נישואין קודם מתן תורה. ואם החופה היא עוד קנין, מן הסתם יהיה כמה נ"מ בין השני המסלולים, ולא משמע לרמב"ם שיש. גם קשה להסביר למה הרמב"ם לא מביא מקור.

על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה". הקידושין מכוונת את האשה אליו ואז רק צריכים ביאה ולא הכנסה לרשות.

אם זה נכון, אפשר לחדש לדין לפי הרמב"ם. אם בזה"ז (אחר מתן תורה) הבעל רוצה לעשות ביאה כדי להפוך אותה לנשואה לפני הקידושין, הוא יצטרך לעשות הכנסה לרשות קודם לביאה. אם הבעל לא עשה הקידושין קודם לביאה, הוא עדיין צריך לכוון אותה כדי שהביאה יהיה ביאה של נישואין.

טז) עוד הסבר למחלוקת אם חופה היא יחוד או הכנסה לרשות

עד עכשיו הסברנו שאם חופה היינו יחוד, היא לא נחשבת קנין אלא יצירת מציאות האישות. אולי אפשר להסביר בדרך אחרת, שבאמת חופה היינו יחוד ועדיין היא נחשבת קנין. אולי זו הוא שיטת התוס' ר"י הזקן (בקידושין י:): שסובר שחופה היינו יחוד וגם שצריכים עדים, וז"ל "חופה היא שמייחדין שניהם בפני רבים ועדים רואין היחוד אבל אין עדים נשארים עמהם בבית שאין לבעל בפני שום אדם." אם צריכים עדים, סביר שהוא קנין כמו שהסברנו למעלה. רואים שיחוד יכול להיות קנין.

גם משמע משיטת המקנה (קונטרס אחרון סימן סד) וז"ל "לא נזכר בשום פוסק אלא דמשעת התחלת היחוד קונה אותה וה"ה לדין בחופה זו שנוהגין כן אפי' באלמנה הוא התחלת היחוד." אין שיעור לזמן יחוד, רק צריכים יחוד לרגע אחד.²¹ בודאי היחוד הזה אינו ראוי לביאה, וממילא הוא לא יצירת האישות במציאות. אלא מה היא המהות ליחוד הזה? קנין.

אע"פ שרוב המפרשים סוברים שהיחוד צריך להיות רק הבעל ואשתו לבד, יש שחולקים. הבית שמואל (אבן העזר ס' נה ס"ק ה') בשם הב"ח כותב לגבי יחוד, וז"ל "אבל עיקר החופה היא מה שאוכלים החתן והכלה יחד אחר החופה לכן יש למנוע באותה שעה לכנוס שם רבים". ומדייק הבית שמואל וז"ל "מ"ש יש למנוע לכנוס שם רבים משמע מועטים יש לכנוס לשם ואין טעם לדבר הא בעי' יחוד דחזי' לביאה, א"כ יש למנוע

²¹ האוצר הפוסקים סימן נה ס' א' אות ו' מבוא עוד אחרונים שסוברים ככה.

שלא יכנוס לשם שום אדם כדי שיהיה יחוד גמור".²² לפי הב"ח היחוד לא צריך להיות רק הבעל והאשה לבד ולא צריך להיות ראוי לביאה. גם משמע בקיצור שולחן ערוך (ס' קמח ס"ק א-ג) שעדיף שהיחוד יהיה רק הבעל ואשתו לבד, אבל אפילו אם יש שם אנשים אחרים, עדיין יש חלות נישואין. שוב משמע שיחוד לא הוה יצירת האישות במציאות, אלא קנין.

יז) הבנה בקנין יחוד

עדיין צריכים להסביר את זה. איך יחוד יכול להיות קנין?

לפעמים המטרה של הקנין היא להראות את התוצאה. לדוגמא, יש מחלוקת כמה טפחים צריכים להגביה כדי לעשות קנין הגבה. השלחן ערוך (חושן משפט ס' קצח ס' ב') מביא שתי דעות, י"א שצריך להגביה ג' טפחים וי"א דסגי בטפח אחד, אבל באמת המח' הזאת היא בין רש"י (בקידושין כו. ד"ה בחבילי זמורות) שסובר שצריך ג' טפחים ור"ת (תוס' בקידושין כו. ד"ה אי נמי) שסובר שצריך רק טפח. הסמ"ע (חושן משפט ס' קצח ס"ק ד') מסביר וז"ל "שלשה טפחים כדי שיצא מדין לבוד, 23 בהגבהה טפח כיון דהוא בידו, הרי הוא כאילו הוא ברשותו." הכוונה של המילים "הרי הוא כאילו הוא ברשותו" לפי הפרי משה (בעניני קנינים סימן יז אות ג-ד) הוא "דחלות הקנין הוא ההוראת הבעלות" והוא ניכר שזה הבעל. אולי ההוראת הבעלות עובד כי היא מראה התוצאה, וכאן התוצאה היא שהחפץ יהיה שלו. דוקא ההוראת התוצאה שהוא הבעל עושה חלות הקנין והופך אותו להיות הבעל.

נביא עוד דוגמא ליסוד הזה שמטרת הקנין הוא להראות את התוצאה. יש מחלוקת ראשנים איך לעשות קנין חזקה על קרקע. איתא במשנה בב"ב מב. "נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה". פירוש הרשב"ם (תוספות מסכת בבא בתרא נב:) "דהאי נעל היינו שקבע מנעול בדלת דהוי בנין אבל סגר הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר דליכא דמסר ליה לא הוי חזקה דאין זה אלא כמבריח ארי מנכסי חבירו אע"ג דבריש פסחים (דף ד. ושם ד"ה אם) אמר דמשמסר לו מפתח הוי הבית בחזקת

²² אבל משמע מן הערוך השלחן (אבן העזר ס' נה ס"ק יא') ששיטת הב"ח היא לאו דוקא.

²³ ובאמת, הלשון הזה כבר מופיע ברש"י (שם בקידושין כו. ד"ה בחבילי זמורות).

שוכר לבדקו וה"ה לקנותו", והר"י חולק וז"ל "דבהדיא אמר בפרק הפרה (ב"ק דף נב. ושם ד"ה כיון) דלא קנה במסירת מפתח ולא מהני מסירת מפתח אלא שלא יצטרך לומר לו לך חזק וקני ודוקא גבי בדיקת חמץ הוא דתלי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו עליו לבדוק לפי שבידו ליכנס ולבדוק." באמת, משמע שיש שתי מחלוקות כאן. הראשונה היא האם מסירת המפתח נחשב קנין, לרשב"ם כן ולר"י לא, והשניה היא לגבי נעילת דלת בלי קביעת המנעול, לפי הרשב"ם אינו קונה ולפי הר"י הוא כן קונה. אפשר להסביר שתי המח' בחקירה אחת לגבי המהות של קנין חזקה. לפי הר"י הקנין הוא השימוש בקרקע עצמו ונעילת הדלת הוא מספיק לקנות. אבל מסירת המפתח לא מתייחס לקרקע עצמו וממילא הוא לא קונה. לעומת זה, לפי הרשב"ם קנין חזקה הוא ההוראת הבעלות על הקרקע ונעילת הדלת לא מראה מספיק בעלות לקנות, וכדי לקנות צריכים לבנות נעל. גם לפי הרשב"ם מאד הגיוני שמסירת המפתח הוא קנין כי זה ממש מראה הבעלות. שוב רואים לפי הרשב"ם פה שההוראת הבעלות עושה קנין. ההוראת התוצאה שהוא הבעל הופך אותו עכשיו להיות הבעל.

אולי גם חופה מראה התוצאה והיא הוראת האישות, ואז מובן למה היא נחשבת קנין. התוצאה פה היא הנישואין, היא האישות והדרך להראות אותו הוא היחוד של האיש ואשה. דוקא היחוד מסמל הזוגיות ומראה המעמד החדש שלהם. הוראת התוצאה שהם איש ואשה הופכים אותם להיות איש ואשה.

עם היסוד הזה אפשר להבין יותר למה אין שיעור לזמן היחוד (שיטת המקנה), ולמה לא צריכים רק הבעל ואשתו (שיטת הב"ח). אפשר להראות הבעלות ברגע אחד ואפילו אפשר להראות הבעלות כל זמן שאין " שם רבים".

יח) ההבדל בין השתי סברות בחופה היינו ליחוד וההבדל בין הדעה שמביא הר"ן להרי"ף

אולי עוד נ"מ בין שתי ההבנות של חופה יהיה אם עובר ועושה חופת נדה. אם חופה היא קנין עוברים על האיסור של חופת נדה, אבל עדיין יש חלות נישואין. לעומת זה אם חופה היא יצירת האישות במציאות, אז חופת הנדה לא יעשה כלום בגלל שהיחוד אינו ראוי לביאה. ואפשר שזה המחלוקת בין הדעה שמביא הר"ן לרי"ף. הרי"ף סובר שחופה היא יצירת

האישות במציאות וממילא צריכים יחוד הראוי לביאה ליצר האישות.²⁴ הר"ן סובר שחופה היא קנין ורק צריכים יחוד, אבל יחוד הראוי לביאה לא צריך.

הסברא הזאת משמע בלשון הר"ן, כי אף פעם הוא לא מביא הלשון של "יחוד הראוי לביאה" וכדומה, רק "יחוד". גם ההסבר הוא מאד משמע בלשון של ה"יש שפירשו" שמביא הריטב"א (בכתובות נו. ד"ה נכנסה) שסובר כהר"ף וז"ל "דחופה דחזיא לביאה בעינן וליכא" ומבואר שהיחוד צריך להיות ראוי לביאה.

יש כמה נ"מ בין הסברא שיחוד הוא יצירת האישות ויחוד שהוא קנין (כמו שראינו):

1. אם יחוד צריכים עדים. לפי תוס ר"י הזקן, שסובר שחופה היא יחוד, ויחוד הוא קנין, צריכים עדים, ולשיטות שסוברות שיחוד הוא יצירת האישות במציאות, לא צריכים.
2. אם יש שיעור ליחוד. לפי הב"ש (אבן העזר ס' סא' בסוף ס"ק ב') צריכים שיעור כדי העראה כדי שיהיה יחוד הראוי לביאה. אבל המקנה (שם) סובר שאין שיעור ליחוד, והסברא היא שצריכים רק יחוד להראות האישות ולעשות הקנין.
3. אם צריכים ממש יחוד פרטי של שניהם בלי אף אחד אחר. הב"ש (שם), לשיטתו, מצטרך יחוד הראוי לביאה, וממילא היחוד צריך להיות רק האיש והאשה לבד. והב"ח שמביא הב"ש (שם) שלא מצטרך שיהיה שם רק האיש והאשה, סובר שיחוד הוא קנין, ומספיק להראות התוצאה של אישות ויכול לעשות את זה אפילו אם יש עוד מעט אנשים שנמצאים שם.

יט) סיכום ומבט כללי

בסיכום, שיטת האחרים שמביא הר"ן שחופה היא ההכנסה לרשות, היא מבוססת על שתי הנחות.

²⁴ אולי זה מה שהתכוון הר"ב"ד (שמופיע בריטב"א בכתובות ב: בד"ה או שפירסה נדה) וז"ל "אין חופה חופתו כיון דלא חזי ליחוד" אבל אולי הוא מתכוון שהאיסור יחוד מונע החלות נישואין.

1. החופה היא עוד קנין.

2. מהות הקנין הוא ההכנסה לרשות.

הראשונים שסוברים שחופה היא יחוד יכולים לחלוק או על ההנחה הראשונה או על ההנחה השנייה. אפשר לחלוק או על ההנחה הראשונה ולהגיד שחופה לאו היינו קנין, והיינו שיטת הרי"ף שהיא יצירת האישות. גם אפשר לחלוק על ההנחה השנייה שאע"פ שהיחוד הוא קנין, היא פעולה שמראה האישות ולא כהכנסה לרשות, וזהו השיטה הראשונה שמביא הר"ן.

גם אפשר לסכם ולהגיד שיש שלוש שיטות מה היא החופה: קנין של הכנסה לרשות וזו היא שיטת האחרים שמביא הר"ן, יחוד שהוא יצירת האישות במציאות וזו היא שיטת הרי"ף, והשיטה האמצעי, ויחוד שהוא קנין וזו היא השיטה הראשונה שמביא הר"ן.

וגם אפשר לסכם ולרשם ארבע שיטות של ראשונים מה חופת נדה עושה.

1. הרי"ף – חופת נדה לא עושה כלום, כי חופה היא יצירת האישות.
2. הרמב"ם – חופת נדה עושה רק חלק של הנישואין "והיא עדיין כארוסה".
3. הדעה הראשונה שמביא הר"ן – אע"פ שחופת נדה עושה הנישואין, עדיין אסור לעשות כן.
4. האחרים שמביא הר"ן – חופת נדה עושה נישואין ואפשר לעשות אפילו לכתחילה, כי חופה היא קנין שמכניסה אותה לרשות הבעל.